

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2015.3.2.
COM(2015) 74 final

**A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK,
AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK
BIZOTTSÁGÁNAK**

**A 2013-as Európa Kulturális Fővárosa (Kassa és Marseille-Provence) eseménysorozat
utólagos értékelése**

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

A 2013-as Európa Kulturális Fővárosa (Kassa és Marseille-Provence) eseménysorozat utólagos értékelése

1. BEVEZETÉS

E jelentést a Bizottság az Európa kulturális fővárosa eseménysorozat 2007–2019. évekre szóló közösségi fellépésének megállapításáról szóló, 2006. október 24-i 1622/2006/EK európai parlamenti és tanácsi határozat¹ 12. cikkének értelmében terjeszti elő, amely szerint minden évben gondoskodnia kell az Európa Kulturális Fővárosa eseménysorozat előző évi eredményeinek külső és független értékeléséről, és erről jelentést kell benyújtania az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának.

E jelentés a Bizottságnak a 2013-as Európa Kulturális Fővárosa eseménysorozat külső értékelésének² főbb következtetéseivel és ajánlásaival kapcsolatban kialakított álláspontját tartalmazza. A külső értékelés szövege az alábbi linken érhető el:

<http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc-2013-full-report.pdf>

2. A FELLÉPÉSEL KAPCSOLATOS HÁTTÉR-INFORMÁCIÓK

2.1. Az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) eseménysorozathoz kapcsolódó uniós fellépés

Az eredeti elképzelést, a Kultúra Európai Városa programot 1985-ben indították útjára kormányközi szinten³. A programmal kapcsolatban szerzett tapasztalatok alapján az 1419/1999/EK határozat⁴ a 2005 és 2019 közötti időszakra létrehozta az Európa Kulturális Fővárosa eseménysorozatot támogató közösségi fellépést. A határozat megállapította azt is, hogy a tagállamok milyen sorrendben jögszultak az eseménysorozat megrendezésére.

Az 1419/1999/EK határozat helyébe azután az 1622/2006/EK határozat lépett, amely a tagállamok időbeli sorrendjének elvét megtartva pontosította a fellépés céljait, és a kiválasztással és a monitoringgal kapcsolatban új rendelkezéseket vezetett be.

¹ HL L 304., 2006.11.3., 1. o.

² Ex-post Evaluation of 2013 European Capitals of Culture, Final Report for the European Commission, entrusted in 2013 by the Commission to ECORYS UK Ltd under framework service contract n° EAC/50/2009 on evaluation, evaluation-related services and support for impact assessment (A 2013-as Európa Kulturális Fővárosa eseménysorozat utólagos értékelése – A Bizottság részére készült záró jelentés, amellyel a Bizottság az értékelésről, értékeléssel kapcsolatos szolgáltatásokról és hatásvizsgálathoz nyújtott támogatásról szóló EAC/50/2009. sz. szolgáltatási keretszerződés alapján az ECORYS UK Ltd-t bízta meg 2013-ban).

³ A Tanács ülésén részt vevő, a kulturális ügyekért felelős miniszterek 1985. június 13-i állásfoglalása a „Kultúra Európai Városa” évente megrendezésre kerülő eseménysorozatról (85/C 153/02). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:1985:153:0002:0003:EN:PDF>

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 1999. május 25-i 1419/1999/EK határozata a Kultúra Európai Fővárosa eseménysorozat 2005–2019. évekre szóló közösségi cselekvési programjának megállapításáról (HL L 166., 1999.7.1., 1. o.). E határozatot az 649/2005/EK európai parlamenti és tanácsi határozat (HL L 117., 2005.5.4., 20. o.) módosította.

2.2. A 2013-as Európa Kulturális Fővárosai kiválasztási és monitoringfolyamata

Az 1622/2006/EK határozat szerint 2013-ban Franciaországot és Szlovákiát illette meg az EKF megrendezésének joga.

A 2013-as EKF volt az első olyan eseménysorozat, amikor is a városok kiválasztása már teljes mértékben a határozattal bevezetett új rendelkezések szerint történt, miszerint a versenypályázatot az érintett tagállamok illetékes hatóságainak (melyek rendszerint a kulturális minisztériumok) kell lebonyolítani. A kiválasztási eljárásnak két szakasza van: az előválasztási szakasz, majd kilenc hónappal később a végső kiválasztás. A városok pályázatait a határozatban megállapított feltételek alapján egy tizenhárom tagú testület – melynek tagjaiból hatot az érintett tagállam, hetet pedig az európai intézmények jelölnek ki – bírálja el. Szlovákiában kilenc város pályázott, amelyek közül 2007 decemberében négy jutott tovább az előválasztási eljárás⁵. A testület 2008 szeptemberében Kassát ajánlotta az Európa Kulturális Fővárosa címre. Franciaországban nyolc pályázatot nyújtottak be, amelyek közül 2008 januárjában négy jutott tovább. A testület végül 2008 szeptemberében azt javasolta, hogy Marseille-Provence kapja a címet.

2009 májusában az Európai Unió Tanácsa (Miniszterek Tanácsa) a 2013. évre vonatkozóan hivatalosan is Európa Kulturális Fővárosainak jelölte ki a két várost.

A monitoringgal kapcsolatos rendelkezések előírják, hogy a kijelölt városok képviselői két alkalommal vegyenek részt az uniós intézmények által jelölt hét szakértőből álló monitoringtestület hivatalos ülésén: az első ilyen ülésre két évvel, a másodikra nyolc hónappal a programév előtt kerül sor. A monitoringfolyamat végén a testület ajánlást tesz a Bizottságnak, hogy ítélje oda a Melina Mercouri tiszteletére alapított, 1,5 millió eurós díjat Európa Kulturális Fővárosainak, amennyiben a városok megfelelnek az 1622/2006/EK határozatban megállapított feltételeknek, és végrehajtották a kiválasztási és monitoringtestületek által megfogalmazott ajánlásokat. A két monitoringülésre Kassával, illetve Marseille-Provence-szal 2010 decemberében, illetve 2012 áprilisában került sor. A monitoringtestület 2012. évi jelentésében azt ajánlotta, hogy mindkét városnak ítéljék oda a Melina Mercouri-díjat.

3. KÜLSŐ ÉRTÉKELÉS

3.1. Az értékelés tárgya

Az értékelés a két 2013-as EKF végrehajtását vizsgálja az elejétől a végéig, és a szóban forgó városokban megrendezett eseménysorozatok hatásait veszi számba. Ezen belül a programok relevanciájának, hatékonyságának, eredményességének és fenntarthatóságának felmérésére törekszik, és a két eseménysorozat alapján levont következtetésekből kiindulva az Európa Kulturális Fővárosa uniós fellépés egészére nézve megállapításokat tesz.

3.2. Módszertan

Az értékelést és annak módszertanát úgy alakították ki, hogy megfeleljen a jogalapban előírt alapvető követelményeknek. Noha az értékelés elsősorban arra szolgál, hogy a 2013-as EKF eseménysorozatok kivitelezését az 1622/2006/EK határozatban (a városok hivatalos kijelölésekor hatályban lévő jogalapban) megállapított célok és feltételek tekintetében

⁵ A 2013-ban lezajlott két versenypályázatról készült valamennyi jelentés a következő weboldalon olvasható:

http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm

megítélje, a módszertan kialakításakor lehetőség szerint az uniós fellépés változó szakpolitikai környezetét és a jogalap⁶ esetleg módosulásait is figyelembe vették.

Annak érdekében, hogy össze lehessen hasonlítani a mindenkori értékelések eredményeit, a módszertan következetes adatgyűjtési és -elemzési megközelítést követ. A két város értékelése külön-külön történt, a helyszínen begyűjtött vagy a városok által rendelkezésre bocsátott elsődleges adatok, valamint másodlagos adatforrások elemzése alapján.

Az elsődleges adatforrások közé tartoznak például a városokban tett két-két látogatás alkalmával, illetve telefonon folytatott interjúk és egy online felmérés eredményei. Az interjúk alkalmával a két EKF minél több szempontból való megismerése volt a cél, ideértve a projektirányítási csoportok, a helyi és nemzeti szintű politikai döntéshozók, valamint a kulturális élet fő szereplőinek nézeteit, csakúgy mint az EKF lebonyolításában részt vevő számos partner, illetve a kapcsolódó projekteket vezető vagy azokban részt vevő szervezetek egy kisebb mintájának szempontjait is.

A másodlagos adatforrások közé pedig az eredetileg benyújtott EKF-pályázati anyagokban, a pályázó városok által készített vagy megbízásba adott tanulmányokban és jelentésekben, a programleírásokban, valamint a promóciós anyagokban és weboldalakon található információk, továbbá a kultúrával és a turizmussal kapcsolatos statisztikai adatok és a pályázó városok által a finanszírozással, a tevékenységekkel és az eredményekkel kapcsolatban benyújtott számszerűsített adatok tartoznak.

4. AZ ÉRTÉKELES MEGÁLLAPÍTÁSAI

A jelentés megerősíti, hogy az előző értékelések megállapításai, különösen, ami az Európa Kulturális Fővárosa fellépés általános relevanciáját, hatékonyságát és eredményességét illeti, többségükben még mindig érvényesek. A dokumentum – ahol csak lehet – a 2013. évi értékelés során gyűjtött új információk alapján frissített megállapításokat tartalmaz.

4.1. Az Európa Kulturális Fővárosa fellépés relevanciája

A 2013-as tapasztalatok is azt mutatják, amit az előző évek értékelései: az EKF továbbra is rendkívüli fontossággal bír az Európai Unió működéséről szóló szerződés, különösen annak 167. cikke vonatkozásában, mivel hozzájárul a tagállamok kultúrájának virágzásához, előtérbe helyezi mind a közös kulturális örökséget, mind a kulturális sokszínűséget, és fokozza a kulturális együttműködést a tagállamok közötti, sőt még azon is túlmenő szinten.

4.2. A két 2013-as EKF relevanciája

Az értékelés szerint az 1622/2006/EK határozattal bevezetett kiválasztási eljárás révén biztosított volt, hogy az Európa Kulturális Fővárosa cím mindkét várományosa által benyújtott pályázatok olyan célokat és koncepciókat tartalmazzanak, amelyek összeegyeztethetők a jogalappal. A jelentés megállapítja, hogy a két eseménysorozat során olyan kulturális projektek és tevékenységek megvalósítására került sor, amelyek összhangban voltak a benyújtott pályázatok leglényegével és így az Európa Kulturális Fővárosa fellépés stratégiai és operatív célkitűzéseivel is.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2014. április 16-i 445/2014/EU határozata az Európa kulturális fővárosai kezdeményezés 2020–2033. évekre szóló uniós fellépésének létrehozásáról és az 1622/2006/EK határozat hatályon kívül helyezéséről (HL L 132., 2014.5.3., 1. o.).

A dokumentum szerint Európa Kulturális Fővárosa mint koncepció továbbra is releváns a helyi politikai döntéshozók és érintett felek célkitűzéseire nézve. A 2013-as tapasztalatok azt mutatják, hogy az Európa Kulturális Fővárosa fellépés kedvezően hatott a városok kulturális kínálatának bővítésére és gazdagítására, a társadalmi fejlődés előmozdítására, a városok nemzetközi arculatának népszerűsítésére, csakúgy mint gazdasági fejlődésükre (különösen a turizmus és a kreatív gazdaság támogatása által).

4.3. Az irányítás és igazgatás hatékonysága, valamint a megvalósítási képesség

Az értékeléskor megvizsgálták a városok megvalósítási képességét, valamint az EKF irányításának és igazgatásának hatékonyságát, beleértve a szervezeti felépítést, a kulturális tevékenységek és események kiválasztásának és lebonyolításának folyamatait, a kommunikációs és a promóciós tevékenységeket, valamint a finanszírozás előteremtésére irányuló folyamatokat.

A „Kassa 2013” program végrehajtó szervét („Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013, n.o.”) már a kidolgozási szakasz viszonylag korai stádiumában megalapították egy különálló, az önkormányzattól bizonyos fókig független nonprofit szervezet formájában. Fő feladata a kulturális programtervezés volt, míg a város egyedül az infrastrukturális projektek végrehajtásáért felelt.

Az értékelés szerint az irányítás valamennyi (nemzeti, regionális és helyi) szintjén tapasztalható támogatás és a pártok feletti összefogás fontos tényező volt a „Kassa 2013” sikerében. A dokumentum megjegyzi, hogy mindez annak tulajdonítható, hogy az érintett szereplők a korábbi EKF-ek példájából kiindulva megismerték a program profilját, és megértették, hogy milyen előnyökkel járhat. Emellett a szükség (különösen a városvezetés szintjén), valamint a nemzeti büszkeséggel és Szlovákia európai helyzetével kapcsolatos kérdések is fontos mozgatóerő voltak. Az értékelésből az derül ki, hogy az eseménysorozat sikerét a gazdasági visszaesés ellenére az egész ország számára fontos politikai prioritásnak tekintették. A szlovák kormányt ez például arra ösztönözte, hogy mind a nemzeti forrásokból, mind az uniós strukturális alapokból jelentős összegeket fordítson az EKF-re, és gondoskodott arról is, hogy a város önkormányzata a rövid határidők ellenére aktívan részt vegyen az infrastrukturális projektek sikeres lebonyolításában. A magánszponzorok felkutatására irányuló törekvések azonban – legalábbis részben amiatt, hogy Szlovákiában a vállalatok körében nincs kialakult kultúrája az adományozásnak, és az adórendszer sem támogatja az ilyen jótékonykodást – nem jártak nagy sikerrel.

Marseille-ben az EKF-et egy erre a célra létrehozott különálló szervezet, a „Association Marseille-Provence 2013” bonyolította le. Mivel a „Marseille-Provence 2013” az EKF történetében a legnagyobb területet és a legtöbb települést felölelő eseménysorozatnak készült, előre tudni lehetett, hogy nehéz feladat lesz gondoskodni a hatékony irányításról és igazgatásról, különösen a költségvetési megszorítások miatt. Az irányítás azonban az értékelés szerint – az együttműködő partnerek nagy számának, sokféleségének és különösen a hatóságok eltérő politikai meggyőződéseinek dacára – hatékonyan zajlott. Valamennyi fő közreműködő végig megőrizte elkötelezettségét, a megígért finanszírozás nem maradt el, és jobbra a művészi függetlenség elvét is tiszteletben tartották.

A „Marseille-Provence 2013” esetében ráadásul sikerült vállalatokat is megnyerni szponzornak, amire ugyancsak szükség volt. A siker titka abban rejlett, hogy a szponzorként szóba jövő, különféle méretű és típusú vállalatok (a multinacionális cégektől egészen a helyi kkv-kig) megszólításához érhető és koherens stratégiát alkalmaztak. Ebből a stratégiából világosan kitűnt a szóba jövő szponzorok számára, hogy melyiküktől milyen szintű támogatást várnak, és viszonzásul ők milyen előnyökre számíthatnak. Így vállalati

adományokból a tervezett 14 millió euró helyett sikerült csaknem 16,5 millió eurót megszerezni.

A marketing- és kommunikációs tevékenységek városonként más és más kihívásokkal jártak, és a települések marketingcélokra rendelkezésre álló korlátozott költségvetése is nehezítette a helyzetet, mint ahogyan az is, hogy sokféle turisztikai szervezetet és hatóságot be kellett vonni a kommunikációs tevékenységekbe.

Más uniós politikai eszközökhöz és mechanizmusokhoz viszonyítva az Európa Kulturális Fővárosa fellépés azonban európai szinten még mindig nagyon költséghatékonnak számít, tekintve, hogy a Melina Mercouri-díj révén igen szerény uniós finanszírozás áll rendelkezésre.

A 2013-as EKF-ek kiválasztása a program történetében első alkalommal már hivatalosan is az 1622/2006/EK határozattal bevezetett eljárással történt. Az értékelés szerint bizonyíthatóan az új eljárásnak köszönhető, hogy sikerült két rendkívül jó pályázatot és ezzel két érdekes, innovatív EKF-et kiválasztani. Bizonyított továbbá az is, hogy a monitoringtestület egy-egy konkrét ajánlása kedvező hatással volt a programok megvalósítására. Marseille-Provence esetében a végleges program európai dimenziójának továbbfejlesztéséről volt szó, míg Kassa a program utógondozási stratégiájának kérdésével és az újabb közönségcsoportok megszólításával kapcsolatos ajánlásokat vette figyelembe.

4.4. Hatékonyság a kulturális tevékenységek, valamint a kulturális és művészeti tartalom kidolgozása terén

Noha nincs elegendő átfogó adat az eredményekről és a hatásokról, az értékelés arra a megállapításra jutott, hogy a 2013-as EKF-ek mindkét városban gazdagították a kulturális kínálatot a programévben.

A Marseille-Provence-ban megvalósított színes kulturális program a becslések szerint mintegy 11 milliós közönséget vonzott a helyszínre, ami annyit tesz, hogy eddig talán ez az EKF volt a legnépszerűbb. Marseille-Provence nemcsak a szokásosnál több rendezvényt szervezett, hanem a kultúra számos új megközelítési módját meghonosította. Új módon hasznosították pl. a tengerpartot, ideértve a legfontosabb szabadtéri rendezvényeknek helyet adó régi kikötőt (Vieux Port), valamint a Saint-Jean erődítmény és a jelenlegi kikötő közötti területet (amely új programhelyszínnek számít). Ráadásul ilyen léptékű kulturális együttműködésre Marseille-Provence vonzáskörzetében az EKF volt az első példa. Ez az együttműködés megvetette a jövőbeli hasonló tevékenységek alapjait, és értékes tapasztalatszerzésre adott alkalmat.

Kassa sok hosszú távú, ambiciózus célt kitűzött – a megfelelő adatok hiányában azonban nehezebb volt részleteiben felmérni ezek eredményességét. Noha a kassai program egyértelműen kisebb léptékű volt, és időben jobban elhúzódott, a rendezvények köre és tartalma igen innovatívnak mondható, és számos experimentális művészeti formának és a tágabb értelemben vett kreativitásnak otthon adtak. A kassai program sok, uniós szinten meghatározott EKF-célkitűzéshez hozzájárult, kivált, ami a kulturális és kreatív ágazatok kapacitásának bővítését és összekapcsoltságukat, valamint a társadalom széles keresztmetszetének a kultúrához való hozzáférését és a kultúrában való részvételét illeti (nagyraért a kulturális létesítményekben, egy sor nagy tömegeket vonzó nyilvános rendezvénybe, valamint az úgynevezett SPOT projektbe való beruházásoknak köszönhetően, melynek során használaton kívül helyezett hőcserélő állomásokat alakítottak át, és Kassa távolabb eső városrészeiben is kulturális rendezvényeket szerveztek).

4.5. Hatékonyság az európai dimenzió előmozdítása terén

A „Marseille-Provence 2013” európai dimenziója – összhangban a programév meghatározó témájával és jelmondatával („Le partage des midis”) – a város földközi-tengeri fekvéséből indult ki. E tekintetben főleg az kapott hangsúlyt, hogy Marseille-Provence mindig is a különböző európai kultúrák és a földközi-tengeri térségben élő szomszédjaik közötti találkozók és párbeszéd helye volt. Az értékelés megjegyzi, hogy az „euromediterrán” témát valamilyen formában a projektek mintegy 80%-a átvette, tehát elmondható, hogy az európai dimenzió a Marseille-Provence-i program szerves részét képezte.

Az értékelők szerint Kassa városának végleges programjában az európai vonatkozásnak kisebb szerep jutott: egy-egy konkrét rendezvénynek ez volt a témája, de nem mondhatni, hogy az egész programot áthatotta volna. E tekintetben a „Košice Artists in Residence” program, a különféle kapcsolatépítő tevékenységek és a bevált módszerekkel (különösen a kreatív gazdasággal, a turizmusfejlesztéssel, valamint a SPOT program közösségfejlesztési vonatkozásával) kapcsolatos tapasztalatcsere mondhatók a legjelentősebbnek. Mindez a város arculatjavítására, a kulturális kínálat változatosabbá tételére, valamint a kreatív ágazatok támogatására képes, hosszú távú nemzetközi partnerségek kialakítására irányuló általános stratégiának fontos részét képezte a „Kassa 2013” programon belül.

A két kulturális főváros között is létrejött némi együttműködés, melynek szerény mértéke valószínűleg annak tulajdonítható, hogy a két térség között egyébként sincs számottevő kapcsolódási pont.

4.6. Hatékonyság a polgárok bevonása és megszólítása terén

Kassán a hangsúly a – például a köztereken zajló – fontosabb új kulturális rendezvényeken, valamint azokon az infrastruktúra-projekteken volt, amelyeket abból a célból valósítottak meg, hogy a helybéliek fokozottabb mértékben „használják” a várost. Főleg a SPOT program révén támogatott projektek voltak sikeresek abban, hogy decentralizálják és minél több ember számára hozzáférhetővé tegyék a kultúrát a városközponton kívül is, miközben a közösségfejlesztésről és a polgárok aktivizálásáról is gondoskodtak, és sikerült a kisebbségi és marginalizált csoportokat is megszólítaniuk.

Az értékelés szerint a Marseille-Provence-i EKF elsősorban kulturális rendezvénysorozatnak tekinthető, amelyhez a térség, különösen Marseille kulturális infrastruktúrájának általános fejlesztése társult. Nagyfokú társadalmi hatások kiváltása talán nem volt elsődleges cél, de ettől függetlenül az eseménysorozatnak volt ilyen foganatja is. Az EKF sikeresnek mondható abban a tekintetben, hogy a köztereken megrendezett számos szabadtéri műsor a kultúrában való szélesebb körű részvételre bátorította az embereket. Kimondottan a fiatalok korosztályát megszólító rendezvények is voltak, valamint olyan projektek, amelyekkel a szervezők célja az volt, hogy a kultúrától egyébként távol maradókat, illetve a térség hátrányos helyzetű negyedeinek lakosait bevonják a kulturális tevékenységekbe, pl. a „Quartiers Créatifs” projekten keresztül.

Az értékelés szerint az EKF során szerzett tapasztalatok mindkét esetben azt mutatják, hogy a kultúra nem szokványos célcsoportjainak vagy a hátrányos helyzetben lévő közösségeknek az aktivizálása alapos előkészítést és/vagy a közvetítő szervezetekkel kialakított hatékony partnerségeket igényel. E szervezetek kis méretüknél, a tapasztalatok hiányánál, valamint „amatőr” jellegüknél fogva kisebb eséllyel pályázzák meg (sikerrel) az ilyen méretű és horderejű programokhoz szükséges támogatást. Marseille-Provence tapasztalatai azt sugallják, hogy hasznos lenne, ha az EKF végrehajtó szervei fontolóra vennék az egyszerűsített finanszírozási eszközök bevezetését az „új belépők”, a kisebb kulturális szervezetek és a

közösségalapú csoportosulások javára, meghívásos vagy célzott pályázati kiírások, kapacitásépítés és több gyakorlati segítségnyújtás révén.

4.7. Hatékonyság a gazdasági, városfejlesztési és turisztikai hatások terén

Ami a gazdasági hatásokat illeti, az értékelés szerint mindkét EKF nagyban hozzájárult a kreatív gazdaság és az érintett városok turisztikai kínálatának fejlesztéséhez. Mindkét eseménysorozat javította tovább a városok nemzeti és nemzetközi arculatát, és számos új látogatót vonzott a helyszínre. Marseille-ben a szállodai foglalások és a külföldi turisták által tett látogatások száma az előző évhez képest 9%, illetve 17%-kal nőtt, míg Kassán 10%-kal ugrott meg a vendégéjszakák száma, miután egy közismert útikönyv felvette a várost 2013 tíz legérdekesebb úti célját tartalmazó listájára. Marseille-Provence különösen nagy sajtóvisszhangot kapott, és sikerült felhívni az emberek figyelmét a rendezvénysorozatra (a térségben lakók 97%-a hallott az EKF-ről). Bebizonyosodott az is, hogy Marseille eddigi – lakosainak körében és az országon belüli – kedvezőtlen megítélése megkérdőjeleződött, és az emberek azóta egyre inkább kezdenek kulturális úti célként tekinteni a városra.

Marseille-Provence esetében mindvégig az volt a szándék, hogy az eseménysorozat a tágabb környezetre, szubregionális szinten hasson. Ez részben így történt, de a jótékony hatások nagyrészt elkerülhetetlen módon Marseille városára koncentráálódtak és koncentrálnak továbbra is, hiszen az új infrastruktúra-fejlesztések java itt történt, és a kulturális rendezvények többsége itt zajlott.

A „Kassa 2013” hatásai főleg a városra irányultak, a régióra csak korlátozott mértékben, ahol elsősorban a fokozott regionális együttműködés formájában mutatkoztak meg. Ez többek között a város regionális szinten igazgatott kulturális létesítményeinek fejlesztésében, valamint a kultúra és a történelmi örökség felfedezését célzó turizmusra összpontosító közös projekteken nyilvánult meg.

4.8. Fenntarthatóság

Az 1622/2006/EK határozat szerint az EKF „legyen fenntartható, és szervesen illeszkedjék a város hosszú távú kulturális és társadalmi fejlődéséhez”. Az értékelés szerint a két 2013-as EKF fenntarthatósága mellett tények szólnak: a felújított kulturális létesítmények, a kulturális ágazaton belüli kapacitásbővítés és nagyobb szakértelem, az ágazaton belüli kapcsolatrendszer bővítése és az együttműködés javítása, csakúgy mint a más ágazatokkal kialakított új kapcsolatok.

A városok kulturális életének fellendítését szolgáló fejlesztések tartós hatása talán Kassa esetében a legszembeötlőbb, ahol sok projekt azóta is tart, és a rendszeresen ismétlődő rendezvényeknek és fesztiváloknak köszönhetően megújult a város eseménynaptára. A „Marseille-Provence 2013” ellenben (nemzetközi szinten is) felélénkítette az együttműködést, és jó hatással volt a kulturális élet helyi szereplőinek hálózatba szerveződésére.

Mindkét város a kulturális infrastruktúra nagymértékű fejlesztésének lehetett tanúja, amely az egyik legmeghatározóbb tényező a program utógondozása szempontjából. Bizonyos módon ez Kassában volt a leglátványosabb, hiszen a várost hosszú éveken át elkerülték a beruházások.

Marseille kulturális infrastruktúrájába már a 2013-at megelőző években is rengeteg beruházás irányult – e projektek időben történő megvalósítására 2013 nemcsak serkentőleg hatott, hanem lehetőséget is nyújtott arra, hogy EKF-rendezvényeknek adjanak otthont, és profitálhassanak az EKF-et övező kommunikációs tevékenységek jótékony hatásából. Hogy konkrét példát említsünk: a 2013 júniusában megnyitott Musée des civilisations de l'Europe et de la Méditerranée (Az európai és mediterrán civilizációk múzeuma, MuCEM), továbbá

más új kulturális létesítmények 2013 után is látogatókat csalogatnak a városba, és továbbra is hozzájárulnak Marseille pezsgő kulturális életéhez.

Noha a „Marseille-Provence 2013” egyik fő célkitűzése az volt, hogy az egész térségben elmélyítse az együttműködést, erre már valószínűleg csak informális alapon fog sor kerülni, mivel a Marseille-Provence Métropole nem lett hivatalos jogutód, és kulturális hatásköröket sem ruháztak rá. Az viszont egyértelmű, hogy 2013 óta a helyi érdekelt felek sokkal inkább tudatában vannak annak, hogy a kultúra az érintett települések általános fejlesztésében is milyen fontos szerepet tud játszani.

A 2013 során szerzett tapasztalatok jól illusztrálják, hogy az eseménysorozat utógondozási stratégiájának megtervezésébe egy sor partnerszervezetet be kell vonni, a tervezést időben el kell kezdeni, és ha az a cél, hogy az EKF-ek hatásai hosszabb távon fenntarthatók legyenek, megfelelő forrásokat kell biztosítani a tervezéshez is. A kassai programok egy hosszú távú városfejlesztési folyamatba ágyazódtak be, ezért (valamint a monitoringtestület ajánlásainak köszönhetően) 2013 vége felé az utógondozási stratégia megtervezése már előrehaladott állapotban volt. Ez annyit jelent, hogy külön erre a célra létrehozta három szervezetet (egyet kultúrpolitikai célokra, egyet a kulturális infrastruktúra kezelésére, egyet pedig turizmusfejlesztési célokra), elfogadtak egy új, hosszú távú kulturális fejlesztési stratégiát, és a közigazgatási szervek megújult hajlandóságot mutattak arra, hogy méltányolják és finanszírozzák is a kulturális beruházásokat.

A kassaiak szerint az EKF az egyes városrészek hangulatára is jó hatással volt, bizalmat ébresztett a helybéliekben, és javította a helyi szervezetek működését is. Az EKF abban is fontos szerepet játszott, hogy átformálta a kultúraszervezési módszereket Kassán: kiemelte a párbeszéd és a partnerség, a partnerségi munka, az „ellenállóbb” (az állami pénzeztől kevésbé függő) finanszírozási modellek fontosságát, valamint növelte a kulturális élet szereplői, a többi ágazat és a helyi lakosok közötti interakció szintjét.

5. A KÜLSŐ ÉRTÉKEK FŐBB AJÁNLÁSAI ÉS A BIZOTTSÁG KÖVETKEZTETÉSEI

A Bizottság úgy ítéli meg, hogy az értékelés jó kiindulási alap ahhoz, hogy az EKF végrehajtásával kapcsolatban megbízható következtetéseket lehessen levonni. Az EKF hatásait illetően tényszerű adatok nem állnak rendelkezésre az összes megállapítás alátámasztására – a meglévő adatok egyéb bizonyítékokon, pl. egy online felmérés és az érintettekkel folytatott interjúk eredményein alapulnak. Másrészt viszont az online felmérések és interjúk során kapott minőségi adatok többnyire csak a program közvetlen résztvevőire és kedvezményezettjeire vonatkoznak. A kitűzött célok némelyike túlságosan általános és csak nehezen mérhető, és ez az értékelés egyszerűen túl korán készült ahhoz, hogy a hosszabb távú hatásokat is fel tudja mérni. Ezért az adatok javarészt inkább az eredményekre összpontosítanak, és nem a hatásokra. Annak érdekében, hogy az említett hatások könnyebben megragadhatók legyenek, hasznos lenne, ha a két város longitudinális értékelést végezne annak megerősítésére, hogy az EKF során kiadott közpénzek mind társadalmi, mind gazdasági szempontból valóban meghozták a kívánt hatást, és ezen értékelések céljaira a következtetéseket többféle adatforrás felhasználásával vonnák le.

A Bizottság az értékelés alapját képező adatokat és egyéb bizonyítékokat kellően megalapozottnak tartja ahhoz, hogy egyetértsen az átfogó megállapításokkal és következtetésekkel, melyek – megítélése szerint – összességében hű és teljes képet adnak a két 2013-as EKF-ről, noha hiányoznak azok a számszerűsített adatok és egyéb független bizonyítékok, amelyek alapján megingathatatlan következtetéseket lehetne levonni a programok eredményességéről és hatásairól.

Megállapítja továbbá a jelentés alapján, hogy az Európa Kulturális Fővárosa cím továbbra is rendkívüli nagyrabecsülésnek örvend a kedvezményezettek körében és a kulturális kínálat fellendülésével jár, melynek pozitív hatásai közül ezen a ponton még nem lehet mindegyiket teljesen felmérni.

A Bizottság úgy találja, hogy a 2013. évi két nyertes pályázó innovatív és a fellépés célkitűzéseivel összhangban lévő célkitűzéseket valósított meg, amelyek megfeleltek az EKF-fellépés európai dimenziójára irányuló követelménynek, számos helyi lakost aktivizáltak, a kultúrával új közönségeket is megszólítottak, felkeltették a külföldiek érdeklődését is, és minden valószínűség szerint lesz pozitív hozadékuk hosszú távon is. A program hatásának megerősítéséhez azonban még ennél részletesebb költség-haszon elemzésre lesz szükség.

A értékelésben megfogalmazott ajánlások a 2013. évi EKF-ek értékelésében tett megállapításokon alapulnak, de az Európa Kulturális Fővárosa fellépés egészének végrehajtására érvényesek. Az ajánlások többek között az alábbiakra vonatkoznak: más (az uniós strukturális alapokon kívüli) finanszírozási források használatának előmozdítása a bevált módszerek azonosítása és megfelelő tanácsadás révén, a tagállamokkal folytatott szakpolitikai párbeszéd a művészeti-kulturális magánberuházások fellendítése céljából, az EKF-ek során tanult helyes módszerek megosztásának elősegítése, különösen a Kreatív Európa programmal és bármely jövőbeli európai kulturális fórummal kapcsolatos kommunikációs tevékenységek révén, iránymutatások és indikátorok kidolgozása a városok által végzendő saját értékelések céljaira, valamint ez utóbbi értékelő jelentések közzététele.

Az értékelés emellett azt is javasolja, hogy a választó- és a monitoringtestület ajánlásaikban a 445/2014/EU határozat 14. cikkében felsorolt feltételeket vegyék alapul, és a tagállamok már a pályázati kiírások megjelenésekor közöljék, hogy milyen mértékű finanszírozást tudnak biztosítani a címért pályázó városnak.

A Bizottság elfogadja az értékelésben megfogalmazott ajánlásokat, és ehhez kapcsolódóan az alábbiakat kívánja kiemelni:

- Honlapján közzétette az Európa kulturális fővárosa címre pályázó városok számára készült útmutató felülvizsgált változatát⁷, valamint egy angol nyelvű tájékoztatót arról, hogy miként lehet az uniós támogatási programokat, köztük a strukturális alapokat arra fordítani, hogy fokozzák a helyi, regionális és nemzeti szintű fejlődést szolgáló kulturális potenciált és a kultúra tágabb értelemben vett gazdaságra gyakorolt átglyűrűző hatását⁸ – mindkét dokumentum nagyon fontos az EKF szempontjából. A 445/2014/EU határozatban foglalt kötelezettségnek eleget téve, miszerint az EKF-nek illeszkednie kell a városok hosszú távú fejlesztési tervébe, a címet elnyerő városok átgondoltabban látják majd hozzá a programév megtervezéséhez, ami a strukturális alapok felhasználását is megkönnyíti.
- A Bizottság iránymutatást⁹ adott ki, hogy segítse a városokat saját programvük értékelésében. E dokumentum javarészt a 2007 óta megrendezett EKF-ek külső és független értékelései során szerzett szakértelmet hasznosítja, továbbá közös mutatókat és egy sor olyan kérdést tartalmaz, amelyeken érdemes az érdeklődőknek elgondolkodniuk, mielőtt benyújtják a pályázatot, illetve kidolgozzák az értékelési folyamatot. Az iránymutatás a longitudinális értékeléseket szorgalmazza.

⁷ http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc-candidates-guide_hu.pdf

⁸ http://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework/documents/structural-funds-handbook_en.pdf

⁹ http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/documents/ecoc/city-own-guide_en.pdf

- A Bizottság folytatja a tagállamokkal és az érdekelt felekkel megkezdett párbeszédet a művészeti és kulturális beruházások értékéről, az ágazat egészébe irányuló beruházások ösztönzésének eszközeként.
- Az EKF 2015-ben esedékes 30. évfordulójának alkalmát fel kívánja használni arra, hogy növelje ezen uniós fellépés láthatóságát, nevezetesen a 2015 őszi megrendezésre kerülő következő európai kulturális fórum részeként. A fórumon könnyebb lesz felhívni a figyelmet az EKF-fel kapcsolatban bevált módszerekre, és szélesebb körben elterjeszteni azokat, többek között az EU strukturális alapjainak felhasználását és a magánberuházásokat illetően.

A Bizottság emellett egy belső cselekvési tervet is ki fog dolgozni, amelyben továbbviszi az értékelő jelentésben megfogalmazott ajánlásokat. E cselekvési terv felülvizsgálatára 2016-ban fog sor kerülni.

Végezetül, annak érdekében, hogy több és jobb adat álljon rendelkezésre, és ezen uniós fellépés eredményessége és hatása mérhetőbb legyen, a Bizottság közös koncepciót dolgoz ki az EKF-ek értékelésének céljára.